

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 STOCKHOLM

HK ./ riksåklagaren angående sabotage mot blåljusverksamhet

(Hovrätten för Västra Sveriges dom 2020-11-03 i mål B 3498-20)

Högsta domstolen har beslutat att riksåklagaren ska svara skriftligen på överklagandet. Jag vill anföra följande.

Inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom. Enligt min mening finns det inte skäl att meddela prövningstillstånd i målet.

Bakgrund

Åtalet

HK åtalades för sabotage mot blåljusverksamhet. Enligt åtalet hade HK stört polisverksamhet i samband med ett ingripande genom att aggressivt och högljutt röra sig mot polisassistenterna JL och KW. Gärningen angavs vara sådan att den kunde förväntas allvarligt försvåra eller hindra utryckningsverksamhet eller brottsbekämpande verksamhet. HK påstods ha begått gärningen med uppsåt.

Tingsrättens dom

Tingsrätten ogillade åtalet.

Genom de två polisassistenternas samstämmiga berättelser fann tingsrätten styrkt att HK stört polisverksamhet i samband med ett ingripande genom att aggressivt och högljutt röra sig mot dem. Vidare var HKs åtgärd under rådande förhållanden att anse som otillbörlig. Tingsrätten konstaterade att för straffansvar krävs dessutom att gärningen varit sådan att den varit ägnad att allvarligt försvåra eller hindra blåljusverksamhet eller brottsbekämpande verksamhet. Vid denna bedömning beaktade tingsrätten dels angreppets karaktär, dels vilken verksamhet som gärningen är avsedd att påverka; utryckningsverksamhet eller brottsbekämpande verksamhet. Även den omständigheten att HK själv var

föremål för ingripandet ansågs vara av betydelse. Tingsrätten fortsatte enligt följande.

Av JLs och KWs samstämmiga uppgifter framgår att HKs syfte med den av honom vidtagna åtgärden inte kan ha varit annat än att försvåra eller hindra JLs och KWs polisverksamhet. Tingsrätten har full förståelse för att situationen var pressande och hotfull för JL och KW, särskilt då de var i numerärt underläge. Det angrepp som HK utsatte dem för – att aggressivt och högljutt röra sig emot dem – har emellertid utifrån de åtgärder som bestämmelsen är avsedd att träffa varit av mindre allvarlig art. Vidare har det varit frågan om angrepp från en av de personer som varit föremål för ingripandet. Som framgått ovan har lagstiftaren uttalat att redan en väldigt liten påverkan typiskt sett bör bedömas som ägnad att allvarligt försvåra eller hindra utryckningsverksamhet. Samma sak synes inte gälla vid brottsbekämpande verksamhet. Enligt tingsrättens mening är det därför av avgörande betydelse om den verksamhet som HKs gärning varit ägnad att försvåra eller förhindra utgjort utryckningsverksamhet eller brottsbekämpande verksamhet.

Som tingsrätten redovisat ovan avses med utryckningsverksamhet polisverksamhet som på grund av en händelse eller ett brott påkallar en omedelbar insats. Med brottsbekämpande verksamhet avses – som också framgått ovan – polisverksamhet som syftar till att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller till att utreda eller beivra brott. Person- och fordonskontroller av aktuellt slag torde som regel inte utgöra utryckningsverksamhet utan brottsbekämpande verksamhet.

Åklagaren har emellertid argumenterat för att JLs och KWs ingripande varit att betrakta såsom utryckningsverksamhet så snart de beslutade sig för att kontrollera den aktuella bilen och personerna i densamma. Som skäl härför har åklagaren anfört att situationen därvid krävde polismännens omedelbara ingripande. Tingsrätten delar inte åklagarens bedömning i detta avseende. Utredningen har inte visat att beslutet att kontrollera bilen och personerna i densamma föranletts av en särskild händelse eller begånget brott som krävt en omedelbar insats. Istället torde åtgärden ha syftat till att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller till att utreda eller beivra brott, varför verksamheten var att bedöma som brottsbekämpande verksamhet. JL och KW lyckades därtill lugna ner situationen innan den krävde ett omedelbart ingripande.

Vid en sammantagen bedömning av angreppets karaktär och den verksamhet som gärningen var avsedd att påverka anser tingsrätten att det inte är visat att gärningen varit ägnad att *allvarligt* försvåra utryckningsverksamhet eller brottsbekämpande verksamhet på sätt som krävs för straffansvar. Åtalet ska därmed ogillas.

Hovrättens dom

Efter att åklagaren överklagat ändrade hovrätten tingsrättens dom och dömde HK för sabotage mot blåljusverksamhet. Med tillämpning av 29 kap. 7 § första stycket och 34 kap. 1 § första stycket brottsbalken bestämdes påföljden till en månads fängelse.

I likhet med tingsrätten ansåg hovrätten det visat att HKs agerande var en otillbörlig åtgärd och att han därigenom störde JL och KW i deras polisverksamhet. Hovrätten delade också tingsrättens uppfattning att polisernas ingripande syftade till att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet, varför det var fråga om brottsbekämpande verksamhet. Frågan blev därmed om HKs agerande varit ägnat att allvarligt försvåra eller hindra sådan verksamhet.

Hovrätten uttalar att i förarbetena sätts den ofta akuta utryckningsverksamheten i relation till sådan brottsbekämpande verksamhet som bedrivs under mindre kritiska former. Enligt hovrätten måste beaktas att brottsbekämpande verksamhet kan vara av mycket skiftande slag. Även vissa delar av den verksamheten bedrivs under pressade förhållanden där kritiska lägen kan uppstå. Med anledning härav anser hovrätten att bedömningen av vad som typiskt sett ska anses vara ett allvarligt försvårande eller hindrande rimligen måste göras med hänsyn till hur situationen ter sig i det enskilda fallet – oavsett om det handlar om utryckningsverksamhet eller brottsbekämpande verksamhet. En sådan nyanserad bedömning anses också framstå som naturlig med beaktande av att vad som i förarbetena uttalas om att det är ett allvarligt samhällsproblem att blåljuspersonals arbete med att fullgöra sitt samhällsviktiga uppdrag försvåras genom olika typer av angrepp och att ett viktigt syfte med straffbestämmelsen är att bidra till att tryggheten hos och respekten för de personer som arbetar inom verksamheterna ökar. Hovrätten fortsätter på följande sätt.

I detta fall var det fråga om två poliser som under en patrullering i ett s.k. särskilt utsatt område, skulle genomföra en kontroll av fem personer i en bil. Personerna i fråga var kända för poliserna som medlemmar i ett kriminellt nätverk där det förekommer vapen och narkotika. Av JLs och KWs uppgifter framgår att de uppgav tydligt för personerna i bilen att de skulle visitera dem och kontrollera fordonet samt att kontrollen inleddes med att KW visiterade föraren utanför bilen, medan JL skulle övervaka de personer som satt kvar i denna, bl.a. HK. Det har också framgått att personerna i bilen inte respekterade JLs tydliga instruktioner att sitta stilla, vara tysta och hålla händerna synliga. När KW hade tagit ut ytterligare en person ur bilen för att visitera denne, behövde JL hjälpa honom, eftersom personen protesterade mot visitationen. Det var i det skedet som HK klev ur bilen – bara att fåtal meter ifrån där JL och KW stod med personen som skulle visiteras – och rörde sig aggressivt och högljutt mot dem. JL och KW har båda uppgett att de tänkte att HK var på väg fram mot dem för att göra något, att de kände sig mycket hotade av HK och upplevde att de höll på att förlora kontrollen över situationen. JL var i det läget tvungen att ta till visst våld för att HK skulle sätta sig i bilen igen. Efter den incidenten kallade JL och KW på förstärkning för att kunna fortsätta ingripandet.

Hovrätten anser att det står klart att HKs agerande, med hänsyn till den situation som det var fråga om, var ägnat att allvarligt försvåra eller hindra polisernas brottsbekämpande verksamhet. Att HK var en av dem som skulle bli föremål för visitation under ingripandet förändrar inte den bedömningen (jfr a. prop. s. 22 f.).

Enligt hovrätten är det alltså visat att HKs otillbörliga agerande inte bara störde polisens brottsbekämpande verksamhet, utan även var ägnat att allvarligt försvåra eller hindra den. HK var medveten om de omständigheter som medför

denna bedömning. Han hade därmed uppsåt till gärningen. Det innebär att HK ska dömas för sabotage mot blåljusverksamhet i enlighet med åtalet. Tingsrättens dom ska ändras på det sättet.

Med hänsyn till att HK var 19 år vid gärningen ansåg hovrätten att straffmättningsvärdet för brottet motsvarade en månads fängelse. Han begick brottet kort tid efter att ha dömts till fängelse för annan brottslighet och under pågående övervakning efter en tidigare skyddstillsynsdom. Med hänsyn till att HK återfallit i brott och med beaktande av brottets allvarliga art ansågs det uteslutet att bestämma påföljden till någon annan påföljd än fängelse. Fängelsestraffet bestämdes i enlighet med straffmättningsvärdet.

Överklagandet

HK har överklagat och yrkat att Högsta domstolen ska ogilla åtalet.

Enligt HK kan hans agerande vid tillfället, om det ska anses vara ett brott, näpeliggen vara annat än en försyndelse som ohörsamhet mot ordningsmakten. Detta genom att inte göra som JL befalld/instruerade honom, nämligen att sitta still, vara tyst och hålla händerna synliga. Ett sådant brott skulle ha lett till böter. HK anmärker också att inget annat än relativt allvarliga brott ska medföra ett fängelsestraff.

Enligt HK är det av vikt för ledning av rättstillämpningen att hans överklagande prövas av Högsta domstolen.

Grunder

Sabotage mot blåljusverksamhet

Bestämmelsen

Enligt 13 kap. 5 c § första stycket brottsbalken döms den för sabotage mot blåljusverksamhet som angriper eller på annat sätt stör polisverksamhet, räddningstjänst eller ambulanssjukvård genom att (1) använda våld eller hot om våld mot verksamhetens personal eller mot personer som bistår verksamheten, (2) tillgripa eller skada fordon eller annat hjälpmedel som används eller ska användas i verksamheten, eller (3) vidta annan otillbörlig åtgärd, om gärningen är ägnad att allvarligt försvåra eller hindra utryckningsverksamhet eller brottsbekämpande verksamhet. Straffet anges till fängelse i högst fyra år. I paragrafens andra stycke återfinns den grova varianten av brottet för vilket är stadgat fängelse i lägst två och högst arton år eller på livstid.

Förarbetena

Bestämmelsen om sabotage mot blåljusverksamhet infördes genom lagstiftning som trädde ikraft den 1 januari 2020. Av propositionen till bestämmelsen framgår att anledningen till att det straffrättsliga skyddet för de centrala blå-

Ljusverksamheterna behövde stärkas var att det kommit att bli ett allvarligt samhällsproblem att centrala blåljusverksamheter angrips och hindras från att utföra sina uppgifter. Det konstaterades att det på flera orter runt om i Sverige förekommer återkommande angrepp på polis, räddningstjänst och ambulanssjukvård. Dessa angrepp sker främst i de områden som Polismyndigheten definierat som utsatta. Regeringen ansåg det vara av vikt att det finns ett starkt straffrättsligt skydd mot angrepp på central blåljusverksamhet. Utöver att bidra till att blåljusverksamheterna kan fullgöra sina samhällsviktiga uppdrag ansågs ett särskilt straffrättsligt skydd för funktionerna leda till att tryggheten hos och respekten för de personer som arbetar inom verksamheterna ökar. Trygghet hos personalen och respekt för yrkesrollerna ansågs i sig vara väsentligt för att långsiktigt kunna upprätthålla en hög kvalitet hos de olika funktionerna inom blåljusverksamheterna. Paragrafen fick sin utformning efter synpunkter från Lagrådet (se prop. 2018/19:155 s. 1, 10, 15 och 40).

Blåljusutredningen uttalade att de centrala blåljusverksamheterna, dvs. polis, räddningstjänst och ambulanssjukvård, intar en särställning av främst två skäl. För det första är verksamheten minutoperativ; varje fördröjning i genomförandet av ett uppdrag kan få stora och ödesdigra konsekvenser för de intressen som verksamheten ska skydda, ytterst människors liv och hälsa. Detta innebär att det, till skillnad från i många andra verksamheter, inte är möjligt att utan vidare avvakta med eller avbryta ett uppdrag tills hotet avvärijts eller ytterligare skyddsåtgärder vidtagits. För det andra utövas blåljusverksamheterna mobilt och med relativt små enheter. Det betyder att det är svårt att minska eller undanröja riskerna för hot eller våld genom förebyggande åtgärder såsom förstärkt skalskydd på byggnader, inpasseringskontroll, inhägnader och ordningsvakter. Till detta angavs komma att olika enheter inom blåljusverksamheten kan behöva tas i anspråk på olika ställen samtidigt, vilket betyder att den samlade kapaciteten kan minska väsentligt om en större styrka av säkerhetsskäl behöver avdelas för ett uppdrag än vad som är nödvändigt för att klara uppdraget som sådant (se utredningens delbetänkande Stärkt straffrättsligt skydd för blåljusverksamhet och andra samhällsnyttiga funktioner, SOU 2018:2, s. 128).

Straffbestämmelsen omfattar att använda våld eller hot om våld mot blåljuspersonal och skadegörelse på eller tillgrepp av fordon etc. Därutöver straffbeläggs vissa andra åtgärder som är otillbörliga och därtill ägnade att allvarligt försvåra eller hindra utryckningsverksamhet eller brottsbekämpande verksamhet. I propositionen uttalas att med utryckningsverksamhet avses polisverksamhet på grund av en händelse eller ett brott som påkallar en omedelbar insats. Med brottsbekämpande verksamhet avses polisverksamhet som syftar till att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller till att utreda eller beivra brott. Utanför begreppet brottsbekämpande verksamhet faller alltså polisens hjälpande verksamhet och allmänna förvaltningsuppgifter. Polisens allmänna övervakningsverksamhet omfattas som regel av bestämmelsen eftersom övervakningen, vid sidan av att motverka störningar av ren ordningskaraktär,

även har ett brottsbekämpande syfte. I detta sammanhang ingår således i begreppet brottsbekämpande verksamhet även t.ex. patrullering och övervakning vid stora evenemang eller demonstrationer (se a. prop. s. 41 f.).

För straffansvar förutsätts inte att angreppet eller störningen i det enskilda fallet verkligen lett till att verksamheten allvarligt försvårats eller hindrats. Det är tillräckligt att gärningen som sådan är ägnad att leda till att utryckningsverksamhet eller brottsbekämpande verksamhet allvarligt försvåras eller hindras. Med detta avses att en sådan följd typiskt sett ska framstå som en sannolik följd av angreppet eller störningen. I propositionen uttalas vidare följande (se a. prop. s. 42).

Varje gärning som kan anses ägnad att försvåra eller hindra utryckningsverksamhet eller brottsbekämpande verksamhet omfattas emellertid inte. Med det kvalificerande rekviritet *allvarligt* försvåra eller hindra menas att gärningen måste vara sådan att den typiskt sett innebär en viss grad av menlig inverkan på verksamheten. Hur stor påverkan som kan accepteras ska sättas i relation till dels angreppets karaktär, dels vilken verksamhet - utryckningsverksamhet eller brottsbekämpande verksamhet - som gärningen är ägnad att påverka. Allvarliga angrepp mot personal eller egendom medför typiskt sett ett allvarligt försvårande eller hinder av såväl utryckningsverksamhet som brottsbekämpande verksamhet. Att kasta sten på blåljuspersonal eller deras fordon är exempel på angrepp som regelmässigt omfattas av straffbestämmelsen. När det gäller utryckningsverksamhet är redan en väldigt liten påverkan typiskt sett ägnad att allvarligt försvåra eller hindra verksamheten. Det kan t.ex. handla om att under en utryckning ställa sig i vägen för eller genom annan störning försvåra framfarten för ett utryckningsfordon. Att ställa sig i vägen för patrullerande poliser innebär dock som regel inte ett allvarligt försvårande eller hinder av brottsbekämpande verksamhet. Som *Lagrådet* är inne på är det endast i undantagsfall som en ordningsstörning kan anses ägnad att allvarligt försvåra eller hindra brottsbekämpande verksamhet.

I anslutning härtill bör inflikas att Lagrådet konstaterade att det straffrättsliga ansvaret enligt lagrådsremissen skulle gälla angrepp även på polisens brottsbekämpande verksamhet, däribland den vanliga brottsförebyggande verksamheten. Ansvaret kunde därför aktualiseras också vid sådana polisinsatser som allmän patrullering, trafikövervakning och bevakning vid politiska demonstrationer. För att det avsedda resultatet skulle uppnås framstod det enligt Lagrådets bedömning som nödvändigt att inbegripa den brottsbekämpande verksamheten, även om tillämpningsområdet därmed blev vidsträckt. Lagrådet fortsatte enligt följande (se a. prop. s. 65 f.).

Vidare ska inte endast angrepp på person och egendom omfattas utan också sådant handlande som kan anses som bara otillbörligt. Det rör sig alltså om olika sorters åtgärder som är starkt olämpliga i sammanhanget. I detta avseende kan straffbestämmelsen föranleda en del svårigheter i tillämpningen. I varje enskilt fall måste det bedömas om omständigheterna är sådana att ett handlande, som inte utgör angrepp på person eller egendom, kan anses som otillbörligt och dessutom ägnat att allvarligt försvåra verksamheten.

I linje med vad som anförs i remissen får den bedömningen göras utifrån hur stor störning som i ett visst fall inte bör godtas, vilken karaktär handlandet har och vilken närmare verksamhet som handlandet är ägnat att påverka och riskerna för denna. Det bör samtidigt understrykas att handlandet – såsom framgår av brottsrubriceringen – ska vara att se som en form av sabotage av den ifrågavarande insatsen. Med tanke på den föreslagna straffskalan måste det i princip röra sig om en handling som i den uppkomna situationen är lika samhällsfarlig som de andra sabotagebrotten i kapitlet. Det lär sålunda enbart vara i yttersta undantagsfall som sådant som störande fotografering, högljudda protester och vägran att flytta sig är att bedöma som ägnat att försvåra en brottsbekämpande verksamhet på det allvarliga sätt som krävs för att ansvar ska föreligga, låt vara att sådana handlingar skulle kunna anses som otillbörliga.

Blåljusutredningen ansåg att angrepp från en person eller en folksamling mot vilken ett ingripande riktat sig borde falla utanför straffansvaret för det nya brottet. Som exempel angavs att den som utövar våld eller hot mot polisen för att själv undgå att gripas, eller som en reaktion på ett ingripande mot sig själv, bör dömas för något av brotten i 17 kap. brottsbalken i stället för det föreslagna brottet. Till skillnad från utredningen ansåg emellertid regeringen att det saknades anledning att begränsa det straffbara området till angrepp från personer som inte själva är föremål för ingripande. Om ett angrepp från en person som är föremål för ett ingripande är så allvarligt att det är ägnat att allvarligt försvåra eller hindra utryckningsverksamhet eller brottsbekämpande verksamhet, bör det alltså enligt regeringen kunna bedömas som sabotage mot blåljusverksamhet (se a. prop. s. 22).

När det gäller brottens subjektiva sida krävs uppsåt i förhållande till samtliga objektiva rekvisit. Något särskilt syfte hos gärningsmannen att försvåra eller hindra verksamheten krävs inte (se a. prop. s. 42).

Vad gäller påföljdsbestämningen uttalas i propositionen att sabotage mot blåljusverksamhet bör vara ett brott av sådan art som motiverar att påföljden bestäms till fängelse även om varken straffvärdet i sig eller tidigare brottslighet skulle motivera det. Styrkan av fängelsepresumtionen bör avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet (se a. prop. s. 28).

Min bedömning

Hovrätten har lagt följande omständigheter till grund för sin bedömning. Två poliser som patrullerade i ett s.k. särskilt utsatt område beslutade att genomföra en kontroll av fem personer i en bil. Personerna var för poliserna kända som medlemmar i ett kriminellt nätverk där det förekommer vapen och narkotika. Poliserna uppgav tydligt för personerna i bilen att de skulle visitera dem och kontrollera fordonet. KW visiterade föraren utanför bilen, medan JL övervakade de personer som satt kvar i bilen, bl.a. HK. Personerna i bilen respekterade inte JLs tydliga instruktioner att sitta stilla, vara tysta och hålla händerna synliga. När KW hade tagit ut ytterligare en person ur bilen för att visitera denne, behövde JL hjälpa honom, eftersom personen protesterade mot visitat-

ionen. Det var i det skedet som HK klev ur bilen – bara ett fåtal meter ifrån där JL och KW stod med personen som skulle visiteras – och rörde sig aggressivt och högljutt mot dem. JL och KW tänkte att HK var på väg fram till dem för att göra något, de kände sig mycket hotade av HK och upplevde att de höll på att förlora kontrollen över situationen. JL ansåg sig tvingad att ta till våld för att HK skulle sätta sig i bilen igen. Därefter kallade JL och KW på förstärkning för att kunna fortsätta ingripandet.

Både tingsrätten och hovrätten har kommit fram till att HKs agerande var en otillbörlig åtgärd och att han på så vis stört JL och KW i deras polisverksamhet. Tingsrätten och hovrätten ansåg vidare att polisernas ingripande syftade till att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet, varför det var fråga om brottsbekämpande verksamhet. När det gäller dessa frågor delar jag domstolarnas uppfattning.

När det gäller frågan om HKs agerande varit ägnat att allvarligt försvåra eller hindra polisernas brottsbekämpande verksamhet har tingsrätten och hovrätten kommit till olika slutsatser. Tingsrätten, som ogillade åtalet, fäste avgörande vikt vid att JL och KWs ingripande inte var att anse som företagen i uttryckningsverksamhet, utan i brottsbekämpande verksamhet. I detta sammanhang uttalade tingsrätten att JL och KW lyckats lugna ner situationen innan den krävde ett omedelbart ingripande. Vid en sammantagen bedömning av angreppets karaktär och den verksamhet som gärningen var avsedd att påverka ansåg tingsrätten det inte visat att gärningen varit ägnad att allvarligt försvåra verksamheten.

Hovrätten redovisar en mer nyanserad syn på saken. Enligt hovrätten måste beaktas att brottsbekämpande verksamhet kan vara av mycket skiftande slag och att även vissa delar av den verksamheten bedrivs under pressade förhållanden där kritiska lägen kan uppstå. Med anledning härav anser hovrätten att bedömningen av vad som typiskt sett ska anses vara ett allvarligt försvårande eller hindrande rimligen måste göras med hänsyn till hur situationen ter sig i det enskilda fallet oavsett om det handlar om uttryckningsverksamhet eller brottsbekämpande verksamhet. En sådan bedömning anses också vara naturlig med beaktande av att vad som i förarbetena uttalas om att det är ett allvarligt samhällsproblem att blåljuspersonals arbete med att fullgöra sitt samhällsviktiga uppdrag försvåras genom olika typer av angrepp och att ett viktigt syfte med straffbestämmelsen är att bidra till att tryggheten hos och respekten för de personer som arbetar inom verksamheterna ökar.

Jag delar helt hovrättens uppfattning i nu aktuellt avseende. Uttalandena i förarbetena om uttryckningsverksamhet kontra brottsbekämpande verksamhet har som utgångspunkt att den förstnämnda polisverksamheten är av akut karaktär; en omedelbar insats krävs på grund av en händelse eller ett brott. Detta är visserligen generellt sett inte fallet vid brottsbekämpande verksamhet. I proposit-

ionen görs en jämförelse mellan att ställa sig i vägen för utryckningsfordon respektive patrullerande poliser. Vidare hänvisas till att Lagrådet uttalat att en ordningsstörning endast i undantagsfall kan anses ägnad att allvarligt försvåra eller hindra brottsbekämpande verksamhet. I detta sammanhang nämnde Lagrådet åtgärder som störande fotografering, högljudda protester och vägran att flytta på sig.

De nu nämnda förarbetsuttalandena kan enligt min mening inte tas till intäkt för att kategoriseringen av verksamheten ska vara av mer eller mindre avgörande betydelse vid bedömningen av om det är fråga om en åtgärd som är ägnad att allvarligt hindra eller försvåra polisverksamheten. Brottsbekämpande verksamhet kan, som hovrätten uttalar, vara av olika slag och otillbörliga åtgärder som riktas mot poliser som utför brottsbekämpande uppgifter kan försätta dessa i trängda, akuta, situationer där omedelbara och riskfyllda, åtgärder måste vidtas i syfte att undanröja faran eller hotet. Här bör också nämnas att Lagrådet uttalade att bedömningen av om verksamheten allvarligt hindras eller försvåras ska göras utifrån hur stor störning som i ett visst fall inte bör godtas, vilken karaktär handlandet har, vilken närmare verksamhet som handlandet är ägnat att påverka och *riskerna* för denna. För övrigt kan även utryckningsverksamhet vara av varierande slag utifrån vad ett larm gäller, vad det är fråga om för brott och hur akut situationen är.

Till detta kommer att straffbestämmelsen om sabotage mot blåljusverksamhet tillkommit som en reaktion på det allvarliga samhällsproblemet att centrala blåljusverksamheter angrips och hindras från att utföra sina samhällsviktiga uppgifter. De centrala blåljusverksamheterna angavs inta en särställning då verksamheten är minutoperativ och utövas mobilt med relativt små enheter. Ett syfte med kriminaliseringen var att öka tryggheten hos och respekten för de personer som arbetar inom verksamheterna.

Mot bakgrund av det sagda anser jag att det enda rimliga är att bedömningen av vad som typiskt sett ska anses vara ett allvarligt försvårande eller hindrande av polisverksamhet görs med utgångspunkt i hur situationen ter sig i det enskilda fallet oavsett om det handlar om utryckningsverksamhet eller brottsbekämpande verksamhet.

För straffansvar förutsätts inte att angreppet eller störningen i det enskilda fallet verkligen lett till att verksamheten allvarligt försvårats eller hindrats. Det är tillräckligt att gärningen som sådan är ägnad att leda till att utryckningsverksamhet eller brottsbekämpande verksamhet allvarligt försvåras eller hindras. Med det avses att en sådan följd typiskt sett ska framstå som en sannolik följd av angreppet eller störningen.

I det nu aktuella fallet beslutade de två patrullerande poliserna att kontrollera fem personer i en bil. Poliserna var således färre än de personer som skulle

kontrolleras. Därtill utfördes kontrollen i ett särskilt utsatt område och personerna i bilen var kända som medlemmar i ett kriminellt nätverk som hanterar såväl vapen som narkotika. Detta var utgångsläget. Syftet med straffbestämelsen är som nämnts att öka tryggheten hos och respekten för bl.a. poliser som arbetar minutoperativt i små enheter och att fler poliser än nödvändigt inte av säkerhetsskäl ska behöva tas i anspråk för olika uppgifter.

KW visiterade föraren utanför bilen. JL övervakade de fyra personer som satt kvar i bilen, bl.a. HK. Dessa respekterade inte JLs instruktioner att sitta stilla, vara tysta och hålla händerna synliga. När KW tog ut ytterligare en person för visitation protesterade denne vilket gjorde att JL behövde hjälpa till. I det skedet klev de tre övriga passagerarna ur bilen. HK kom då aggressivt och högljutt emot JL och KW. Poliserna kände sig hotade av HK och upplevde att de höll på att förlora kontrollen över situationen. JL tvingades att ta till våld, hon sparkade och utdelade ett s.k. distraktionsslag, för att få HK att åter sätta sig i bilen. För att kunna slutföra ingripandet kallade JL och KW på förstärkning.

HKs utfall mot JL och KW görs således i en situation när poliserna redan från början är i numerärt underläge när de, inne i ett utsatt område, kontrollerar personer som ingår i ett kriminellt nätverk. När HK rör sig aggressivt och högljutt mot JL och KW känner de båda sig hotade och JL tvingas använda våld för att de inte ska förlora kontrollen över situationen. De känner sig också tvingade att kalla på förstärkning.

HKs åtgärd försatte poliserna i en akut, hotfull och riskfylld situation. Hans aggressiva och högljudda agerande var visserligen inte sådant att det var fråga om hot om våld, i så fall hade första punkten i 13 kap. 5 c § brottsbalken kunnat tillämpas, men JL och KW upplevde situationen som så hotfull och allvarlig att de riskerade att förlora kontrollen över skeendet. JL tvingades att fatta ett sekundsnabbt beslut om att använda våld. I detta sammanhang vill jag framhålla att jag har svårt att förstå tingsrättens uttalande att JL och KW lyckades lugna ner situationen innan den krävde ett omedelbart ingripande. Det var ju genom JLs omedelbara ingripande som situationen kom att lugnas ner. I och med att poliserna tvingades tillgripa våld och tillkalla förstärkning måste HKs agerande anses rent faktiskt ha allvarligt försvårat genomförandet av kontrollen av personerna i fordonet. Vidare får det typiskt sett anses som en sannolik följd av HKs utfall mot poliserna att den nu aktuella brottsbekämpande uppgiften skulle komma att allvarligt försvåras eller hindras.

Sammantaget anser jag att HKs agerande måste anses ha varit ägnat att allvarligt försvåra eller hindra polisernas brottsbekämpande verksamhet. Vidare har han känt till de omständigheter som ligger till grund för denna bedömning, vilket innebär att han handlat med erforderligt uppsåt. HK bör därför dömas för sabotage mot blåljusverksamhet. Hovrätten har, med hänsyn till att HK återfallit i brott och med beaktande av brottets art, ansett det uteslutet att bestämma

påföljden till någon annan påföljd än fängelse. Med beaktande av att HK var 19 år vid gärningen bestämdes fängelsestraffets längd till en månad. Jag delar hovrättens uppfattning även vad gäller frågan om påföljd.

Processuella frågor

Frågan om prövningstillstånd

Prövningstillstånd får enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få till stånd en överprövning kan sålunda enligt motiven inte föranleda dispens på denna grund (se Fitger m.fl., Rättegångsbalken m.m. [version 1 april 2020, JUNO], kommentaren till 54 kap 10§).

I samband med arbetet med Åklagarmyndighetens verksamhetsplan tas årligen fram en sammanställning över rättsfrågor som har bedömts som intressanta att få prövade i Högsta domstolen. Denna lista över prioriterade prejudikatfrågor tas fram av riksåklagaren i samverkan med Utvecklingscentrum och Ekobrottsmyndigheten. I listan redovisas regelmässigt, under en särskild rubrik, att praxis bör bevakas när det gäller ny lagstiftning som ofta tillämpas av åklagare. Sådan nytillkommen lagstiftning finns med som en punkt under den nämnda rubriken under ett par års tid. Därefter tas punkten bort; samtidigt som det görs en bedömning av om det finns någon särskild fråga som är av intresse från prejudikatsynpunkt och därför bör tas med under någon annan rubrik i listan. Straffbestämmelsen om sabotage mot blåljusverksamhet i 13 kap. 5 c § brottsbalken trädde i kraft den 1 januari 2020 och finns i 2020 års lista över prioriterade prejudikatfrågor upptagen under rubriken Ny lagstiftning.

Eftersom bestämmelsen om sabotage mot blåljusverksamhet trädde i kraft den 1 januari 2020 är antalet domar ännu så länge begränsat. Vid en sökning på JUNO återfinns för närvarande, förutom den nu aktuella domen, ytterligare tre hovrättsdomar och ett drygt tjugotal tingsrättsdomar. Samtliga tre hovrättsdomar avser åtgärder vidtagna av bilförare i samband med efterföljande av polis. Inte heller i något av tingsrättsavgörandena är förhållandena likartade de i det nu aktuella målet.

Utvecklingscentrum har inom Åklagarmyndigheten ett särskilt ansvar för den rättsliga utvecklingen av åklagarverksamheten. I detta ligger bl.a. att Utvecklingscentrum regelmässigt följer upp hur praxis utvecklas när det gäller ny central straffrättslig lagstiftning. Utöver de domar som tas med i olika rättsliga nyhetsbrev får Utvecklingscentrum också in underlag från åklagarna. Enligt uppgift från Utvecklingscentrum har bestämmelsen om sabotage mot blåljus-

verksamhet under det dryga år som förflutit sedan dess ikraftträdande föranlett ett begränsat antal frågor och kontakter med åklagarna. Utvecklingscentrum har ännu inte erfarit att det finns några tydliga problem vid tillämpningen av bestämmelsen eller identifierat någon särskild fråga där det behövs vägledande uttalanden av Högsta domstolen. Utvecklingen av praxis kommer emellertid även fortsättningsvis att bevakas.

Målet gäller främst frågan om HKs otillbörliga agerande varit ägnat att allvarligt försvåra eller hindra polisernas verksamhet. Mera specifikt aktualiseras frågan om vilken betydelse det i nu nämnt avseende har att polisernas kontroll av personerna i bilen inte skedde inom ramen för uttryckningsverksamhet, utan i stället utgjorde brottsbekämpande verksamhet. Enligt min mening kan det inte råda någon tvekan om att hovrättens nyanserade sätt att se på saken är riktigt. Bedömningen av vad som typiskt sett ska anses vara ett allvarligt försvårande eller hindrande ska således göras med utgångspunkt i hur situationen ter sig i det enskilda fallet oavsett om det handlar om uttryckningsverksamhet eller brottsbekämpande verksamhet. Detta eftersom även brottsbekämpande verksamhet i vissa fall bedrivs under pressade förhållanden där kritiska och hotfulla situationer, som den i målet, kan uppkomma. Vidare anser jag att HKs agerande i den situation som poliserna befann sig i ligger klart över gränsen för vad som typiskt sett är att anse som ett allvarligt försvårande av polisernas verksamhet.

Mot bakgrund av det sagda anser jag att en prövning av det aktuella målet i Högsta domstolen inte skulle vara av vikt för ledning av rättstillämpningen. Jag avstyrker prövningstillstånd.

Bevisning m.m.

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift och synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall Högsta domstolen skulle komma att meddela prövningstillstånd.

Petra Lundh

Lars Persson

Kopia till:

Utvecklingscentrum
Åklagarkammaren i Borås (AM-8634-20)